

İŞIQDAN YOĞRULAN ŞAİR

(F.SADIĞIN 95 YAŞINA)

*Vətəndə,
qürbətdə,
səfərdə
həmişə, hər yerdə
ışığ axtarır insan,
ışıqdan doğulmuşuq, ışıqdan.*

Onun bütün həyatı işıqla, odla bağlı olub. Hələ qəlbində şeir odu şölələnməmiş Naftalanda və Kürdəmirde işıqçı işləyib. Taleyini sözə, poeziyaya bağlayandan sonra da od, işıq qəlbindən əksilməyib. Şeirlərində yaşadıb, sözüne, misralarına zərrə-zərrə paylayıb onu. Yaradıcılığının yetkin çağlarında "İşığın yaşı" adlı lirik-fəlsəfi poemasını qələmə alıb.

*Min bir adı var işığın
Bir adı da həqiqətdir.
Yalan sevməz,
Hiylə bilməz.
İşıq mərdidir!
..Yaxşı ki,
Kainatda işıq var.*

Fikrət Sadiğın poeziyası işıqlı poeziyadır. Bu poeziyada şair qəlbinin hissləri, duyğuları işığın çoxçalarlı rəngləri kimidi. Təbiətin müxtəlif rəngləri, naxışları, göyün, yerin, kainatın sirlərlə dolu gözəllikləri onun poeziyasında işıq kimi gülümsəyir. Bu işıqda həyatın təzadları da əks olunur. O işıq heç vaxt öləzəməyib, həmişə sevgi, təbəssüm, inam kimi oxu üreyinə səpilib. F.Sadiq yazır: "...yazılarının çoxu işıqdan və müharibədən. İşıqçı olmuşam, ona görəmi?

Müharibənin özünü görməsəm də, ağrısını-acısını dadmışam, ona görəmi? Bu qəbildən olan yazıları diri xatirələrimdir ki, zaman-zaman oyanıb şeir olur. O illərimin işığı da çilənir həmin şeirlərə. İşıqsız şeir olmaz onsuz da. Füzuli şeiri, Sabir şeiri, Səməd Vurğun və Rəsul Rza şeiri başdan-baş işıq deyilmi? Şeirimiz bu işıqların sayəsində göz açıb dünyaya".

Ədəbiyyata əllinci illərin sonlarında, Universitet tələbəsi olarkən qədim basıb. İlk xeyrixahı unudulmaz şairimiz Rəsul Rza olub. Rəsul müəllim 1963-cü ildə qələmə aldığı: "Ümid və arzular" məqaləsində yazırdı ki: "...Fikrət Sadiğın ən yaxşı şeirləri ruhən cavan, ehtiraslı, lakin saçına çox tez müdriklik ağı düşmüş adamı xatırladan şeirlərdir".

Kitablarının birinə yazdığı müqəddimədə F.Sadiq bədii ədəbiyyata, xüsusilə poeziyaya münasibətini belə ifadə edir: "Dünnin şeiri, üstəgəl sabahın şeiri, bərabərdir bu günün şeirinə. Bu tapmacanı ağac timsalında açmaq. Kök varsa, gövdə tutacaq, qol-bu daq atacaq. Kök-dünnin, gövdə-bu gün, qol-bu daq sabahdır.

Bu günün şeiri ağacın gövdesidir. Bütün zamanlarda müasir şeir gövdə olub. Gövdə ağaca necə lazımsa, şeir də cəmiyyətə eləcə gerəkdir. Şeir də ağaclar kimi bir-birinə bənzəməyəndi. Serti də olur, kövrəyi də!".

Bu fikirləri F.Sadiğın ədəbi kredosu da hesab etmək olar. Onu haqlı olaraq Rəsul Rza ədəbi məktəbinin nümayəndəsi hesab edirlər. Deyim ki, R.Rza təkcə modern şair deyildi, həm də ənənəyə bağlı bir şairdi və biz bunu F.Sadiğın poeziyasında da görə bilərik.

*Bir ağız Osvensim fəryadı,
Bir tutam yaşlı bulud.
Sonra günəşin addım səsləri,
Sonra tufanqabağı sükut.
Dalğaların parçalanması,
Qayaların ovulması.
Bir də Dədə Qorqud.
Sonra Kərəm yağırsı,
Sonra çilik-çilik sinən su.
Tanış çiçək qoxusu,
Doğma yurd.*

*Sonra da bir sual;
Saçları qarışmış dünyamızı,
Raket ucları darayajaqımı;
Yoxsa kotan dişləri?
Sonra Rodenin fikirli insanı.
Nigarançılıq.
Sonra da sonucunu akkord-
Ümid!*

Böyük bəstəkarımız Qara Qarayevin musiqisinə heyranlıqdan yaranan bu şeir-təəssürat o zaman tez-tez səslənən assosiativ şeirin ən parlaq nümunələrindən idi. Göründüyü kimi, burada ustad Rəsul Rza "rənglər"inin təsiri (forma baxımından) aydınca seçilirdi. Amma təsir təqlidə, yamsılamaya çevrilməyib. F.Sadiğın onlarla şeirində, həmçinin "Dənizə axan küçə", "Ağ ciğir", "Səhrada tənha buruq", "Buz nənni", "Balıqçı və su pəri", "Sevgi yağışı" lirik poemalarında 60-70-ci illərin yenilikçi poeziyasının səjiyyəvi xüsusiyyətlərini görürük.

Ümumiyyətlə, F.Sadiq öz poetik fərdiyyəti etibarilə bir çərçivəyə sığan şair deyil. Onun poetik təfəkkürü Azərbaycan şeirinin bütün formalarında və vəznlərində öz gücünü göstərməyə qadirdir. F.Sadiq ikiliklər yazırdı, iki misrada bəlkə də bir böyük şeirdə ifadə etmək istədiyi fikrin kiçik modelini yaradırdı, bir çox poemalarını lirik miniatürlər şəklində qələmə alırdı, "kəsə sözlər"lə qısa, amma fikir yüklü şeirlər yaradırdı, "ədəbiyyat nəzəriyyəsi" silsiləsi Qələmin, Qəsədin, Rübainin, Qəzəlin klassik və müasir dövrdə necə anlaşıldığını izah edir, son illərdə isə içindəki ərüz damarı ona bu vəzn-də xeyli şeirlər yazdırırdı. Yeri gəldikcə folklor formalarına üz tutur və bu məqamda onun bir fikrini xatırlayırıq: "Kök-el ədəbiyyatıdır, ağız ədəbiyyatıdır, folklor tükənməz çeşmədir. Yazılı ədəbiyyat bu çeşmədən su içmə-sə solar. Minillik ədəbiyyatımızın korifeyləri Nizamiden başlamış bu günlərədək bütün klassiklərimiz folklorla baş əymiş, folklorlardan bəhrələnmiş, folkloru sevməyi bizə vəsiyyət etmişlər ...Mən də bu bulaqdan su içmişəm". F.Sadiğın bir neçə poeması məhz əfsanə və rəvayətlər əsasında qələmə alınıb, miniatür şeirlərində də o, xalqdan gələn məsəllərə, atalar sözlərinə, deyimlərə müraciət edir, yeni, oricinal fikir söyləməyə cəhd edir.

Fikrət Sadiğın poeziyası əzəldən yaşadığımız gerçəkliklə, müasir həyatla, cəmiyyətdə, dünyada baş verən ictimai-siyasi hadisələrə bağlı olub və əgər onun şeir və poemalarının tematik mənzərəsi bir xəritəyə sığışdırılsa, burada xalqımızın keçdiyi tarixi yolun şöhrətli, şanlı sənələri, ağırlı-acılı illəri, dahilərinin, söz xiridarlarının, qəhrəmanlarının xatirəsi öz əksini tapacaq. Xüsusilə, XX əsrin mürəkkəb və təzadlı mənzərələri də onun poeziyasında bədii tarix kimi diqqəti cəlb edir.

Onun 90-cı illərdə və ikiminci illərin əvvəllərində yazdığı şeirlər Mirzə Ələkbər Sabir ruhunun Fikrət Sadiq poeziyasında ehyatlanması kimi anlaşılmalıdır. Budur, şair yol boyunca düzülən yaraşıqlı villaların qarşısından keçir və bu mənzərəyə belə bir şeirin yaranmasına səbəb olur:

*Yol boyunca düzülən bu
Uca imarətlər kimindir?
Sizindir, qardaş, sizin!
Bəs bu giley-güzarlar,
bu dərdlər kimindir?
Bizimdir, qardaş, bizim.*

*Bu möhtəşəm villaların
Dörd bir yanı daş qaladır.
Yaxşı bənna-bu qalanın daşlarından
Dörd qaçqına ev qaraldar.
O qalalar kimindir bala?
Sizindir, qardaş, sizin!
Başımıza gələn bəlalər
Yan-yana düzülə əgər,
Elə belə qala olar,*

*O bəlalər kimindir,
Bizimdir, qardaş, bizim!*

*Biz elə bildirdik ki,
Göydəki Allah bizimdir.
Allah da sizinmiş qardaş,
Siz azsınız-biz çoxuq,
Siz varsınız-biz yoxuq!*

Dövrün, zamanın, bu günün reallıqlarıdır bu mənzərə. Və bir də bu misralar: Çörək-lə sınağa çəkiblər xalqı, Qarışıq salıblar haqla nahaqqı. Bu yazıq camaat neyləsin axı, Vətən satılanda-kitab satılmaz.

Bu yazıda mən müxtəlif illərdə şairin ustadlarının, qələm dostlarının və onu sevən cavan həmkarlarının da bəzi fikirlərini xatırlatmaq istəyirəm:

"Fikrət poeziyasının başqa xüsusiyyətləri ondadır ki, həqiqətən milli, yəni bütün köklərdə xalqın tarixi həyat tərzini, onun poetik və estetik görüşləri, folklor obrazları ilə bağlı olan, Azərbaycan dilinin nəfəsinə, etrini və ritmini təbiiliklə və dərinləndirən şair olmaqla bərabər, o, müəyyən coğrafi məkanla məhdudluqda qalmır" (Rəsul Rza)

"Fikrətin şeirlərində hiss ilə idrakın çox gözəl vəhdəti vardır. Bu şeirlər şisslərimizə deyil, ağılımıza da təsir edir, bizi düşündürür" (Bəxtiyar Vahabzadə).

"Fikrət Sadiq poeziyası artıq özünə və təndəşlik hüququ qazanmış elə müstəqil bir poeziyadır ki, bu poeziyanın bədii-estetik keyfiyyətlərini ayırd etməyə, poetikasının mahiyyətinə varmağa və mündəricəsini aydınlaşdırmağa, üslub çalarını müəyyənləşdirməyə ehtiyac hiss olunur; çünki o, müasir Azərbaycan poeziyasının tərkib hissəsidir, həm də nəzərə çarpan hissəsidir, necə ki, Fikrət özü bir şvair kimi Azərbaycan poeziyasının (klassik və müasir) yetişdirməsidir" (Elçin)

"Fikrət Sadiq Azərbaycan dilinin poetik imkanlarını səfərbər edən şairdir, ifadələri diri, janlı, dadlı, poetik zərbələri sərrastdır... Fikrət Sadiq səmimi şairdir" (Xəlil Rza)

"Fikrət Sadiq böyük poeziya salonunda öz kürsüsü olan, öz oxucularına əsl sənət nümunələri oxuyan, əvəzində xalqın minnətdarlıq alqışını qazanan bir şairdir" (Məmməd Araz).

"Kaş ki, onu-məhz onu xüsusilə zahirə görə gərəkənə, mənəvi saflığına görə "Dədə Qorqud" filmində Dədə Qorqud roluna çəkəydilər" (Qabil)

Bəli, Fikrət Sadiq da doxsan beş yaşına qədəm qoydu. Özü yodur, amma onun fiziki ölümü mənəvi yaşamağının qarşısında acizdir. Onu nəinki Azərbaycanda, onun hüdudlarından kənarda da tanıyan, sevən oxucuları var. Nə yazıbsa, ürəkdən yazıb, səmimi, təbii duyğularını ifadə edib. Amma yazmaqdan heç vaxt yorulmadı, o fitrət ki, canında, coşqunluqda, qələmi bir gün də yerə qoymadı... Oğlu Orxan tanınmış nasir və publisistdir, qızı Aysel də şeir yazır. Arzular tükəndimi? Yox! Bir anlığa onun böyük Azərbaycan şairi Məmmədhusəyn Şəhriyardan etdiyi çox gözəl bir tərcüməsini xatırlayır və sözümü onunla bitirirəm.

*Könlüm quşu qanad çalmaz sənsiz bir an, Azərbaycan,
Xoş günlərim getmir müdəm xəyalımdan, Azərbaycan.*

*Səndən uzaq düşsəm də mən, eşqin ilə yaşayıram,
Yaralanmış qəlbim kimi, qəlbi vıran Azərbaycan...*

*...Yarəb, nədir bir bu qəder ürəkləri qan etməyin,
Qolubəli qalacaqdır nə vaxtacan Azərbaycan?!*

*Övladların nə vaxtadək tərki-vətən olacaqdır?
Əl-ələ ver, üsyan elə, bir də oyan, Azərbaycan!*

*Bəsdir fəraq odlarından kül ələndi başımıza,
Dur ayağa! Ya azad ol, ya tamam yarı, Azərbaycan!*